

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

”Vem är jag?”

En narrativ analys av hur prostitution påverkar kvinnors
identitet

Mimmi Hallin

Karin Willms

Kandidatuppsats SOPB63
VT 2024
Handledare: Em Andersson

Abstract

Authors: Mimmi Hallin, Karin Willms

Title: "Who am I?": a narrative analysis of how prostitution affects women's identities.

Supervisor: Em Andersson

Assessor: Fay Lundh Nilsson

The impact prostitution has on women's lives is complex and seldom positive. The purpose of this study is to broaden the knowledge of how women's identities are affected by prostitution. We have studied the life stories of four former prostitutes and their experiences from prostitution. The empirical data was collected from the women's autobiographies. Through narrative analysis of these stories, and with a theoretical framework on roles, identity and gender, we found common factors that affected these women's identities. The dominant factors were those of the roles they had to perform during prostitution, the shame associated with being a prostitute and that of self-loathing. The majority of the women questioned their existence. The result of the study shows that these factors caused a discrepancy in the women's identities and made it difficult for them to construct healthy identities, both during and after exiting prostitution.

Keywords: prostitution, autobiography, narrative, roles, identity

Abstrakt

Författare: Mimmi Hallin, Karin Willms

Titel: "Vem är jag?" En narrativ analys av hur prostitution påverkar kvinnors identitet.

Handledare: Em Andersson

Examinator: Fay Lundh Nilsson

Den inverkan som prostitution har på kvinnors liv är komplex och sällan positiv. Syftet med denna studie är att bredda kunskapen om hur prostitution påverkar kvinnors identitet. Vi har studerat fyra före detta prostituerades livsberättelser och erfarenheter av prostitution. Det empiriska materialet inhämtades från kvinnornas självbiografier. Genom narrativ analys av dessa berättelser, och med teoretiska perspektiv som de om självframställning, identitet och genus, fann vi gemensamma faktorer som påverkade dessa kvinnors identiteter. De dominerande faktorerna var de roller kvinnorna tog på sig under prostitutionen, skammen förknippad med att vara prostituerad och självförakt. Majoriteten av kvinnorna ifrågasatte även sin existens. Resultatet av studien visar att dessa faktorer orsakade en diskrepans i kvinnornas identiteter och gjorde det svårt för dem att konstruera hälsosamma identiteter, både under och efter att de lämnat prostitutionen.

Nyckelord: prostitution, självbiografier, narrativ, roller, identitet

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	5
1.1	<i>Problemformulering.....</i>	5
1.2	<i>Syfte och frågeställningar.....</i>	6
1.3	<i>Begrepp.....</i>	7
1.3.1	<i>Prostituerad eller sexarbetare?.....</i>	7
1.3.2	<i>Stigma.....</i>	8
2	Forskningsläget.....	8
2.1	<i>Lagar och attityder mot prostitution.....</i>	9
2.2	<i>Stigma, skam och kategorisering av prostituerade.....</i>	10
2.3	<i>Identitet, roller och självbild.....</i>	11
2.4	<i>Livet efter prostitution.....</i>	12
3	Teori.....	13
3.1	<i>Goffmans dramaturgiska perspektiv.....</i>	13
3.1.1	<i>Roller.....</i>	14
3.1.2	<i>Fasad.....</i>	14
3.1.3	<i>Främre och bakre region.....</i>	14
3.2	<i>Identitet.....</i>	15
3.3	<i>Genus.....</i>	15
3.3.1	<i>Genussystemet.....</i>	16
3.3.2	<i>Genuskontrakten.....</i>	16
4	Metod.....	17
4.1	<i>Metodval.....</i>	17
4.1.1	<i>Vetenskapsteoretisk utgångspunkt.....</i>	17
4.1.2	<i>Narrativ metod.....</i>	18
4.2	<i>Metodologiska övervägande och förståelse.....</i>	18
4.2.1	<i>Arbetsfördelning.....</i>	19
4.3	<i>Analysförfarande.....</i>	19
4.4	<i>Empiriskt material.....</i>	21
4.5	<i>Urval.....</i>	21
4.5.1	<i>Presentation av självbiografier.....</i>	22
4.6	<i>Forskningsetiska överväganden.....</i>	23
4.6.1	<i>Tillförlitlighet.....</i>	23
4.6.2	<i>Etiska överväganden.....</i>	24
5	Resultat och analys.....	25
5.1	<i>Roll.....</i>	25
5.2	<i>Identitet.....</i>	30
5.2.1	<i>Förvirring kring identitet.....</i>	30
5.2.2	<i>Negativ självuppfattning.....</i>	31
5.3	<i>Smuts och kropp.....</i>	33
5.4	<i>Skam och skuld.....</i>	36
6	Diskussion och slutsats.....	37
7	Referenslista.....	41

1 Inledning

1.1 Problemformulering

Prostitution, att köpa och sälja sexuella tjänster mot ersättning, är något människan ägnat sig åt i flera århundranden och brukar beskrivas som ett av världens äldsta yrken. Svårigheter i att mäta dess förekomst har alltid funnits, men det betyder inte att det inte har gjorts försök. I en befolkningsstudie från folkhälsomyndigheten (2017, s.151) som gjordes 2017, uppgav 1,5 procent av kvinnorna och 1 procent av männen att de någon gång tagit emot ersättning för sex. Samma studie visade även att en av tio män någon gång köpt sex. Antalet kvinnor som uppgav sig köpt sex låg på 0,5 procent (ibid).

Mellan år 1847-1918 gjordes det i Stockholm, och även i en del andra större städer i Sverige, ett tidigt försök att följa förekomsten och omfattningen av prostitutionen genom en så kallad kommunalt reglerad prostitution. Huvudsyftet med denna reglering var främst att försöka minska spridningen av sexuellt överförbara sjukdomar, genom att inspektera och besiktiga de kvinnor som ansågs "lösa" (Holmström, 2008, s.304-305). Regleringen gällde alltså uteslutande de prostituerade kvinnorna.

Det som i efterhand kan ses som något motsägelsefullt med denna reglering är att den, genom att inte inkludera även de som köper sexuella tjänster av prostituerade, ger en bild av att männen i fråga inte alls sågs som smittobärare och spridare. Detta kan ses som ett uttryck för harmoni eller hierarki, där bara det ena könet anses utgöra en sexuell fara för det andra könet och inte att båda könen utgör en sexuell fara för varandra (Douglas, 1966, s.12). Kvinnor har historiskt varit lägre stående än män i den hierarkiska ordningen och om vi utgår från den då rådande kontexten kan vi dra slutsatsen att detta är ett uttryck för hierarki.

I en artikel skriven av Sven-Erik Månsson (2012) redogör han för prostitutionens historia. Under 1970-talets ändrades debatten kring prostitution där den problematiserades ur ett feministiskt perspektiv där kvinnan ansågs vara den som blev utsatt för brott och förtryck. Samtidigt uppmärksammades det att prostitution inte alltid är ett aktivt val, utan även kan vara ett resultat av andra sociala problem som exempelvis hemlöshet, fattigdom och missbruk. Så småningom ledde detta till lagstiftningen som infördes 1999 i Sverige om förbud mot att köpa sexuella tjänster. Istället skulle fokus skifta från den utsatta, kvinnan, till förbrytaren,

mannen, och dessutom ansågs det orätt att ytterligare straffa de redan utsatta genom att kriminalisera försäljning av sexuella tjänster. Därför var förhoppningen att ett förbud mot efterfrågan istället skulle minska och kanske till slut utplåna utbudet (ibid). Det fanns också en förhoppning att prostituerade inte längre skulle vara de som stigmatiserades eller skuldbelades (Holmström, Cabo, Ouis, 2023, s.51).

Trots förhoppningar att ändra synen på prostitution är det fortfarande ett samhällsproblem som är förknippat med just stigmatisering. Diskursen kring ämnet prostitution kan vi se har förändrats, så till vida att den prostituerade inte längre i den offentliga debatten talas om som den smittobärande syndaren utan snarare som det utsatta offret. Scaramuzzino (2014, s.216) säger dock att trots att lagen i Sverige stödjer denna diskurs, kvarstår stigmatiseringen av den prostituerade. Stigman kan leda till att personen ifråga identifieras utifrån den avvikelse som stigmat representerar (Stier, 2019, s.125-126). Enligt socialpsykologiska teorier formas identiteten genom interaktion med omgivningen. Detta innebär att reaktioner, såsom stigmatisering från omgivningen så småningom kan leda till att personen själv tar på sig den identitet som från början var tillskriven av omgivningen (Stier, 2019, s.117). Diskursen kring prostitution och samhällets syn på problemet kan inte påstås vara förknippad med positiva tillskrivningar, varför risken finns att dessa individer tillskrivs, och även själv tar på sig, negativt laddade identiteter.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår uppsats är att, med hjälp av narrativ metod, analysera berättelser i form av självbiografier från tidigare prostituerade. Detta för att få en ökad förståelse för hur erfarenheter från prostitution kan påverka de berörda kvinnorna. Våra frågeställningar är:

- Hur beskriver kvinnorna rollskapande och självuppfattning i förhållande till omgivningens förväntningar?
- Hur beskriver kvinnorna att prostitutionen har påverkat deras identitet?

1.3 Begrepp

1.3.1 Prostituerad eller sexarbetare?

Det råder delade meningar kring hur vida handel av sexuella tjänster skall benämnas som "prostitution" eller "sexarbete" samt om de som utför dessa tjänster mot betalning skall kallas "prostituerade" eller "sexarbetare". I den politiska och rättsliga debatten kring sexhandeln är det begreppet prostitution som används trots att det har kritiserats för att vara ett stigmatiserat begrepp (Scaramuzzino, 2014, s.224). Detta begrepp har en negativ klang för det samhälleliga örat och är mer stigmatiserat än begreppet sexarbetare menar Hansen och Johansson (2022, s.9-10) och i deras artikel trycker de därför på en förändring av benämningen i debatten om sexhandel. Även i en av böckerna som vi använt som empiriskt material beskriver författaren Hanna Widerstedt att hon föredrar ordet sexarbetare i stället för prostituerad som hon anser vara lika negativt betonad som hora. Under en intervju med en journalist om hennes erfarenheter som sexarbetare uttrycker hon tanken som följer:

Nu ska vi prata om Berlin. Om min "prostitution". Sexarbetare låter bättre. Jag har arbetat i sexbranschen. Prostituerad har samma dåliga klang som hora. Varför ska man nedvärdera någon sådär? Man kan väl till och med säga att jag har jobbat som sexterapeut. Man kallar ju städare för lokalvårdare. Dagis för förskola (Widerstedt & Milton, 2020, s.50).

Hannas argument i detta citat går hand i hand med ett annat argument nämnt av Hanson och Johansson (2022, s.9-10) där de hänvisar till ytterligare forskning på ämnet, gjort av McMillan. I den tidigare forskningen argumenterar McMillan för att begreppet sexarbetare mer ramar in vad ämnet faktiskt berör, det vill säga att det är ett arbete, inte en kultur eller en moral. Scaramuzzino säger även hon att begreppet sexarbetare mer syftar till en handling än en faktisk identitet (2014, s.207). Samtidigt problematiserar hon begreppet och förklarar att även detta begrepp har fått kritik för att det används i ett politiskt syfte att legitimera sex mot ersättning som ett vanligt arbete (Scaramuzzino, 2014, s.18).

Dock uppstår det en paradox när kvinnor inom prostitution inte vill förknippas med ordet "prostituera". Genom att inte vilja detta så bidrar de själva samtidigt till stigmat, då kvinnan i sitt ställningstagande inte vill kategoriseras som sådan och därför reproducerar stigmat Hulusjö (2013).

Med detta som bakgrund har vi i vår studie haft svårigheter att ta ställning till hur vi ska använda vissa begrepp och termer som kan innebära att vi kategoriserar och tillskriver kvinnor negativa identiteter. För att överensstämna med formalian i tidigare forskning, den offentliga debatten samt de teorier som vi använder oss av, så har vi använt oss av begreppen prostituerad och prostitution, men med en medvetenhet om komplexiteten.

1.3.2 Stigma

Stigma är ett begrepp som beskriver en egenskap eller ett attribut som avviker från det normala. Enligt Goffman relaterar stigma till det samband som finns mellan en individ och de normer som finns i samhället. Stigma berör också den bild som finns av hur en individ förväntas vara eller uppföra sig och vilka kroppsliga attribut som anses vara normala. Ett stigma gör att en individ skiljer sig från normen, vilket resulterar i att individer kategoriseras som avvikande. Människor delar ständigt in andra människor i kategorier, detta sker i samband med interaktioner människor emellan, och vid dessa kategoriseringar uppstår stigmatisering. Goffman menar att upplevelser av stigma hos individer kan leda till intern stigma och en negativ självbild (Goffman, 2020a, s.23-31).

2 Forskningsläget

I följande avsnitt presenteras forskning gällande hur kvinnors självbild, identitet, skam och stigma påverkas i samband med prostitution. Vi har sökt och studerat forskning inom prostitution i kombination med begrepp som roller, identitet, kategorisering, självuppfattning, skam, stigma och självbild. Vi ansåg att dessa begrepp är av betydelse för identitetskonstruktion. Vår valda teori om identitetsskapande stödjer även detta, vilket vi diskuterar i vår slutsats. Vi har valt att inkludera viss äldre forskning då den har varit relevant och för att vi kunnat se hur lite som egentligen har ändrats gällande stigmat kring prostituerade. Självbiografierna utspelar sig även över olika tidsepoker vilket gjorde äldre forskning ännu mer relevant för vår studie. Forskningen inkluderar både svenska och internationella vetenskapliga artiklar och vi utgår från forskning som kan ge djupare kunskap i ämnet. Då vi har en narrativ inriktning i vårt analysförfarande har vi medvetet valt några forskningsstudier med fokus på det narrativa.

Vi börjar med forskning kring lagar gällande prostitution och hur det kan bidra till samhällets attityd mot prostitution. Vi fortsätter sedan med forskning med fokus på stigma, skam och konstruerade kategoriseringar. Därefter tar vi upp forskning gällande identitet, roller och självbild. Slutligen presenterar vi tidigare forskning kring hur livet efter prostitution kan se ut och vilken påverkan prostitutionen har haft på dessa kvinnor och deras identitet.

Sammantaget visar den tidigare forskningen som vi har valt att kvinnor i prostitution är mycket utsatta och att de har påverkats negativt både under och efter sin tid som prostituerade. Gemensamt för forskningen är att kvinnorna blir stigmatiserade och kategoriserade. De har dålig självkänsla och upplever skam i relation till att vara prostituerad och denna skam sitter kvar långt efter att de har lämnat prostitution.

2.1 Lagar och attityder mot prostitution

Norge införde år 2009 en liknande lag mot sexköp som Sverige införde 1999. I en studie gjord i relation till införandet (Jakobsson & Kotsadam, 2009, s.21-22) syftar författarna till att ta reda på om lagändringar kan ha en inverkan på attityder hos befolkningen. De undersökte även om det fanns likheter och skillnader i attityderna mellan Sverige och Norge. Resultatet visade att Norge var mer positivt inställt till sexköp än vad Sverige är. Detta trodde de kunde bero på att Sverige har levt under en lag som arbetar mot prostitution under en längre tid. De diskuterade även möjligheten att Sverige införde lagen 10 år innan Norge på grund av att Sverige redan innan hade en mer negativ attityd mot prostitution. Dock menade de att detta argument inte riktigt håller då Sveriges attityder kring ämnet har förändrats under tid.

Forskning gjord ett år senare av samma författare (Jakobsson & Kotsadam, 2010, s.19), där de ville undersöka om attityderna har förändrats i Norge efter laginförandet, visade att attityder på kort sikt endast ändrats i Oslo och inte i resten av landet. Då förändringen var begränsad till en storstad innebar det att resultatet inte kunde generaliseras. Detta menar författarna kan bero på att det främst är i storstäderna som problemet kring prostitution faktiskt är synbart och debatteras. De konstaterar även att det därför behövs mer forskning kring ämnet en längre tid efter laginförandet för att undersöka om det kan göra skillnad i attityderna på lång sikt.

Ytterligare forskning av författarna (Kotsadam & Jakobsson, 2012, s.402) visade däremot att det inte alls är lagar som påverkar attityder. De menade istället att de minskade sexköpen efter

laginförandet kunde bero på att det fanns en rädsla för att bli ertappad med något olagligt och inte på grund av ändrade attityder.

2.2 Stigma, skam och kategorisering av prostituerade

Hulusjö (2013) har i sin forskning om prostitution tagit upp vikten av skillnaden mellan prostitution och den prostituerade. Hon belyser paradoxen att vissa kvinnor inom prostitution inte vill förknippas med ordet prostituerad. Samtidigt som de tar avstånd från ordet bidrar de även till stigmat då kvinnan i sitt narrativ reproducerar stigmat kring prostituerad som ett "oförtjänt offer" och "vanhedrad" genom att inte vilja identifiera sig som sådan. Det finns en skapad identitet av den prostituerade som på ett vis är fiktiv men som samtidigt är en mycket verklig identitet som upplevs av "den prostituerade" på grund av att den är konstruerad.

Hulusjö (2013) föreslår att det i socialt arbete bör fokuseras på att motverka den stereotypiska kategoriseringen av prostituerade samt fokusera på att dessa kvinnor inte är annorlunda, utan att de istället har annorlunda erfarenheter. Hulusjö (2013) problematiserar även den stigmatiserande synen på "den prostituerade" i den akademiska diskursen och att det där finns en risk att kvinnor återskrivs i prostitution. Hon lyfter att den narrativa metoden ger kvinnor utrymme för deras personliga berättelser. Den personliga berättelsen är därmed central och är empowering i att utmana stigmatisering kring den prostituerades representation. Hulusjös (2013) forskning poängterar att i att utmana "den prostituerade" som en identitetskategori går det att undvika att kategorisera kvinnor in i prostitution.

I Sallmans (2010) studie skildras hur 14 kvinnor upplever kategorisering, våld och diskriminering i prostitution och droganvändning. Kvinnorna berättade att de upplevde att deras självidentiteter var permanent förändrade på grund av prostitution och drogmissbruk samt hur de blev kategoriserade av sin omgivning som "horor". Sallman (2010) problematiserar kategoriseringen av prostituerade då de blev stämplade som detta och att de blev behandlade enligt samma dåliga standard. Kvinnorna använde sig av fraser som "vanhedrad", "skräp" och "mindre än mänskliga". Att uppleva våld och sexuellt våld var en del av dessa kvinnors vardag och inte något som hindrade dem från att fortsätta att sälja sex, det var snarare något som var förväntat. Sallman (2010) beskriver hur många kvinnor i studien hade sökt hjälp eller anmält sina manliga förövare men att de då möttes av en attityd att det var deras eget fel. Sallman (2010) förklarar detta i sin studie med att kvinnorna fick skulden för det våld som män hade utsatt dem för. Kvinnorna uppgav att de var medvetna om

att de inte kunde vända sig till polisen för hjälp då de själva rörde sig i gråzoner och illegala kontexter. Detta stärkte kvinnornas stigma och fick dem att acceptera att de var skyldiga till vad som hände dem. Erfarenheterna av att leva med stigmat att vara prostituerad höll i sig även efter att de hade lämnat prostitutionen och även efter att de hade gjort drastiska förändringar i sina liv. Sallman (2010) stärker sina argument med annan forskning och menar att när ens identitet ändras på grund av det stigma som prostitution medför är det förankrat i en individs syn på världen, det påverkar hur individen samspelar med andra och att individen förväntar sig att diskrimineras. Vidare förklarar Sallman (2010) att det kan tolkas som att kvinnorna förtjänar att bli våldtagna eller utsatta för våld på grund av att det finns en acceptans i samhället att det är accepterat att våldföra sig på kvinnor som är prostituerade. Detta i sin tur gör att våldet mot kvinnorna normaliseras och att kvinnorna kan förvänta sig uppleva våld.

Immordino och Russo (2015) har undersökt åsikter om prostitution och fann att individer är mer troliga att vara positivt inställda till prostitution i länder där det är lagligt till skillnad från i länder där det är olagligt. De tog i forskningen hänsyn till faktorer så som kultur, religion och sociologiska faktorer och fann att resultatet var detsamma oavsett dessa faktorer. I sin slutdiskussion nämner de att det är troligt att detta även kan ha en effekt på den stigma som råder kring ämnet och menar då att om fler individer (det vill säga köpare och säljare) deltar i prostitution så kan detta leda till att stigma minskar.

2.3 Identitet, roller och självbild

I Sanders forskning (2005) berörs prostitution, identitetshandling och emotionellt arbete och det nämns även hur tidig stigmatisering var en bidragande faktor till att många av kvinnorna hamnade i prostitution. Kvinnorna berättar att de redan innan de hamnar i prostitution har blivit kallade för "horor" eller att de har sett sig som "sexuella varelser" för andra. Sanders (2005) kom i sin forskning fram till att prostituerade skapar strategier för att hantera sina känslor, en av dessa strategier är att kvinnorna skapar en roll. Den skapade rollen som prostituerad fungerar som en slags självförsvarsmekanism för att kunna hantera negativa känslor som uppstår när kvinnorna säljer sex samt för att skydda sin egen mentala hälsa. Akten, att gå in i en annan roll, beskrev kvinnorna som ett sätt att hantera och separera jobbet från det privata. Den skapade rollen har även ett annat syfte, en affärsstrategi, i att attrahera kunder och att tjäna pengar. Den prostituerade kunde kapitalisera på sin egen sexualitet

genom att anta den här skapade rollen. Sanders (2005) beskriver det som en social konstruktion av en kompetent prostituerad som ska ge sexuell tillfredsställelse till sin klient, eller som ett kroppsligt kapital. Sanders (2005) drar i sin forskning paralleller mellan Goffmans självframställning och hur de prostituerade spelar en roll för sin publik, sina klienter.

Blakey och Gunn (2019) visar att kvinnor som lämnar prostitution upplever skam och känner sig utpekade, vilket påverkar deras möjligheter att kunna börja leva normala liv som "socialt accepterade" kvinnor. De känner sig stigmatiserade och kan inte se sig själva som önskvärda kvinnor. Forskarna kom fram till att dessa kvinnor behöver hjälp med att skapa nya identiteter men att det är svårt på grund av att deras negativa självbild är så förstärkt och orubblig på grund av tidigare upplevelser. Kvinnorna berättar att de inte fick uppleva äkta kärlek, endast kärlek för deras kroppar men att de ändå inte skulle lita på att någon skulle kunna älska dem. Denna känsla stannar kvar även efter att de har lämnat prostitutionen. Forskningen belyser också att stigma utgör en barriär för kvinnor att lämna prostitutionen. I studien fann de även det vanligt att kvinnor försöker tvätta och skrubba bort smutsen efter möten med sexköpare.

2.4 Livet efter prostitution

Månsson och Hedin (1999) har intervjuat 23 kvinnor om hur och varför de lämnar prostitution. Syftet med deras forskning var att belysa kvinnornas förändringsprocesser, rollförändringar och exitprocesser. I forskningen kom de fram till att kvinnorna inte hamnade i prostitutionen plötsligt och utan anledning, utan att vägen in ofta var kantad av destruktiva händelser, utsatthet, sexuella övergrepp och sexuell exploatering. Majoriteten av kvinnorna berättade att de hade haft en otrygg barndom och att de hade upplevt annan social utsatthet. Centralt i studien är att dessa kvinnor redan innan de kommer in i prostitution hade dåligt självförtroende. Det dåliga självförtroendet och kvinnornas dåliga självbild förstärks sedan ytterligare under tiden som prostituerad. När män köpte deras kroppar förstärktes kvinnornas dåliga syn på sig själva, och männens agerande bekräftade kvinnornas negativa självbild. Samma studie fann att kvinnor som har lämnat prostitution bakom sig ofta hamnade i en emotionell kris. Kvinnorna beskrev känslor som skam, ånger och självhat. Kvinnorna beskrev även känslan av skam som dubbelsidig då de kände skam i sociala sammanhang och när det gällde andras uppfattning av dem, de beskrev även skammen och det självförakt de kände i relation till sig själva. Forskningen visar vidare att majoriteten av kvinnorna blev utsatta för

stigmatisering redan innan de blev prostituerade, som exempelvis att bli stämplade som horor i samband med sexuellt utnyttjande. Författarna fann att många av kvinnorna ställdes inför likartade utmaningar efter att de hade lämnat prostitutionen. De utmaningar som kvinnorna hade gemensamt var främst att de hade svårigheter med att bearbeta och förstå sina erfarenheter av ett liv som prostituerad samt svårigheter att hantera den skam de kände. Författarna fann även att kvinnorna kunde fastna mellan två olika "världar" då de, trots att de hade lämnat prostitutionen bakom sig, inte kände att de tillhörde den nya "världen". Kvinnorna hade också svårt att leva i och forma intima och nära förhållanden. Många hade svårt med beröring som resultat av att de har skyddat, och vant, sina kroppar från att känna lust med män som har utnyttjat dem. I kvinnornas problematiska relation till sina kroppar kvarstod ett självförakt, som fick dem att känna avsky och äckel inför sina kroppar.

3 Teori

I detta avsnitt presenteras studiens huvudsakliga teoretiska utgångspunkter.

Vi har utgått från Goffmans dramaturgiska perspektiv om självframställande, roller och identitet. Med Stiers socialpsykologiska perspektiv på identitetsskapande vill vi förklara hur identiteter påverkas och formas. Vi har även använt oss av Hirdmans teori om genus och genussystem för att belysa hur rådande makt och könsstrukturer har en inverkan på den prostituerades identitet. Vi har valt att inte använda oss av Goffmans stigmatologi då det redan finns omfattande forskning gällande prostitution med den teorin. Då vi återkommande använder begreppet stigma i vår studie har vi istället introducerat stigma som ett begrepp i samband med vår introduktion.

3.1 Goffmans dramaturgiska perspektiv

Som teori har vi valt Goffmans dramaturgiska perspektiv, specifikt hans teori om självframställande. Då vår frågeställning berör roller och formande av identiteter anser vi att den här teorin kan belysa och förklara processen och formandet av kvinnornas identiteter. I sina berättelser beskriver kvinnorna att de tar på sig olika roller och identiteter under tiden som prostituerade. Genom Goffman får vi ett perspektiv på hur dessa kvinnor ser på sig själva genom andra och hur detta bidrar till att forma deras identitet. Goffmans dramaturgiska perspektiv beskriver hur människor presenterar sig i olika situationer i vardagslivet.

3.1.1 Roller

Enligt Goffman (2020b, s.67-68) spelar vi roller som i en föreställning och det är i den representationen som vi definierar vårt jag, hur vi ser på oss själva och hur andra ser på oss. Det dramaturgiska perspektivet beskriver hur en roll gestaltas genom förväntningar och regler kring hur den som spelar rollen bör agera. I gestaltningen av en roll förhåller sig aktören till de förväntningar som finns på rollen och agerar därefter i linje med det. Hur individen ska agera i en viss situation och vilken roll individen ska spela beror på den sociala interaktion aktören befinner sig i (Goffman, 2020b, s.321-322). Goffman påstår att identiteten uppstår och utvecklas i det samspel som sker i uppträdandet mellan individen och omgivningen (Goffman, 2020b, s.26-27, 33). I rollgestaltningar vill man ofta framställa sig själv på ett fördelaktigt sätt och även på ett sätt som stämmer överens med normer och omgivningens förväntningar, detta anpassade rollspel kallas för intrycksstyrning (Goffman, 2020b, s.29).

3.1.2 Fasad

Goffman (2020b, s.72-73) förklarar att människor har en fasad i ett framträdande beroende på situation, detta är ett sätt för människor att framföra sina roller som hör samman med mottagarens förväntningar på den agerandes roller. Fasaden är redan förutbestämd och fastställd i vissa situationer och för vissa observatörer. I ens personliga fasad kan det ingå expressiv utrustning som innefattar många olika attribut som exempelvis kön, ålder, kläder, hållning eller rang. Vissa av dessa attribut går inte att skifta, som till exempel kön eller ålder som är bestående (Goffman, 2020b, s.74-75).

3.1.3 Främre och bakre region

Enligt Goffman bedrivs rollspelet i två regioner. Den främre och den bakre regionen. I den främre regionen tar aktörens framträdande plats och utspelar sig. Här är vi offentliga och regionen handlar till stor del om att upprätthålla ett, i situationen, normativt beteende. I den bakre regionen kan individen vara sig själv och behöver därmed inte spela en roll. Gränsen mellan främre- och bakre region kan se olika ut beroende på situation och uppträdande (Goffman, 2020b, s.169-170).

3.2 Identitet

Till grund för Goffmans dramaturgiska perspektiv ligger en del annan teori, bland annat den om identitetsskapande från det socialpsykologiska fältet. Enligt socialpsykologin är identiteten formad genom interaktion med andra människor, det vill säga: Identiteten är inte given eller bestående utan formas utifrån människors handlande som är en reaktion på den kontext, eller den sociala miljö den vistas i (Stier, 2019, s.101). Mycket av vår identitetsformering sker under vår barndom men i och med att den påverkas av, förändras och formas genom interaktioner i olika miljöer och kontexter fortsätter den livet ut. En annan del av vår identitet som utvecklas genom det sociala samspelet är *Jaget*. Jaget beskriver Stier (2019, s.101) med hänvisning till Mead, att det är "självet" så som vi själva uppfattar oss, medan *miget* är "självet" så som andra uppfattar oss. När vi interagerar med människor i vår omgivning följs detta av en respons eller ett bemötande från dessa, och utifrån denna respons sorterar vi in eller ut vissa delar av vår identitet (Stier, 2019, s.38).

Till identiteten hör vår självuppfattning genom vilken vi skapar en bild av den vi anser oss vara, utifrån den information och kunskap vi tror oss besitta om oss själva (Stier, 2019, s.61-63). Självuppfattningen består i sig av självbilden och självkänslan där självbilden står för våra särartade egenskaper (utseende, kroppsspråk erfarenheter, ideal och så vidare) och kollektiva identifikationer (etnicitet, klass, kön kultur och så vidare) (Stier, 2019, s.62). Självkänslan å andra sidan är känslorna vi känner för oss själva, det vill säga kärleken och tryggheten, som är grunden för vårt psykiska välmående (ibid).

Den fysiska kroppen och vår kroppsuppfattning är även den en del av vår identitet. Genom kroppen tillskrivs vi uppfattningar om oss själva, inte bara från oss själva utan även från omgivningen (Stier, 2014, s.54-55). Dessa uppfattningar ger sig till uttryck på alla nivåer, macro, meso och micro i form av exempelvis normer, lagar och interaktion. Sexualiteten, vad som anses vara attraktivt och idéer om hälsa och hygien grundar sig i vår samtida kontext och påverkar därmed den syn vi har på vår kropp (Stier, 2019, s.56) och är ett exempel på en uppfattning som finns på alla dessa nivåer.

3.3 Genus

Även om genus inte nämns i vårt syfte eller frågeställning så är det en central fråga just när det kommer till prostitution och prostituerade. Med genusteori går det att belysa

maktbalanser mellan könen och vidare de ojämlika maktförhållandena inom prostitution. Teorin kan ge ökad kunskap i hur prostitution kan vara en produkt av patriarkala strukturer där kvinnans underordnade till mannen är en socialt konstruerad roll. Med det här perspektivet vill vi även belysa hur prostituerade kvinnor utsätts för stigmatisering och kategorisering inte bara för att de är prostituerade utan även på grund av att de också är kvinnor. I genusteorin är konstruktionen av kön i centrum. Kön är något som konstrueras och upprätthålls och därigenom reproduceras ett könsmaktsystem (Mattsson, 2021, s.67-69). Konstruktionen av kategorier är något som är centralt i maktstrukturer (Mattsson, 2021, s.44). Den heterosexuella sexualiteten ses som norm för att den är reproduktiv. Det som hamnar utanför den här konstruktionen är avvikande och exempel på sexuellt beteende som inte är accepterat är sex för pengar. Det heteronormativa är det normala och allt annat är avvikande och onormalt eller sjukt (ibid, s.79) - vilket bidrar till stigmatisering av dem som inte omfattas av det heteronormativa.

Hirdmans teori om genus förklarar detta ytterligare genom genussystemet och genuskontrakten.

3.3.1 Genussystemet

Hirdmans genussystem kan beskrivas som en ordningsstruktur av kön och har två grundläggande logiker. Den ena logiken är dikotomin, som innebär isärhållandet av manligt och kvinnligt. Den andra logiken är hierarkin vilket bygger på att det manliga är norm och att kvinnan är avvikande och underordnad mannen. Hierarki mellan könen skapas och upprätthålls genom att mannen representerar det normala. Hirdman menar att män och kvinnor ges olika villkor eftersom de är födda med olika kön (Hirdman, 1988, s. 7-9, 50-51). Ju tydligare isärhållandet av könen är desto mer legitimeras männens makt över kvinnor och ju mindre ifrågasätts makten (Hirdman, 1988, s.57).

3.3.2 Genuskontrakten

Genuskontrakten är en föreställning eller ett osynligt kontrakt om hur män och kvinnor ska förhålla sig till varandra. Det är en inlärd föreställning som har gått från generation till generation. Genuskontrakten bestämmer hur män och kvinnor ska tala med varandra, vem som ska förföra vem samt hur ens yttre attribut ska vara. I Hirdmans resonemang blir det tydligt hur män framställs som subjekt och kvinnor framställs som objekt. Genom

genuskontrakten skiljs män och kvinnor åt genom den rekvisita som könen tilldelas. För kvinnor kan det vara kontrollerat in i minsta detalj, exempelvis hur långt håret ska vara eller vilka kläder hon ska ha på sig. Genuskontrakten fungerar också som en slags gränssättning för vad kvinnor kan göra och som en överenskommelse var gränserna ligger (Hirdman, 1988, s.54-55).

4 Metod

I detta avsnitt kommer vi att presentera studiens tillvägagångssätt. Metodkapitlet inleds med en introduktion till vårt metodval, vår vetenskapliga utgångspunkt och en mer ingående presentation av den narrativa analysen. Därefter redogör vi för våra metodologiska överväganden, vår förförståelse av ämnet samt hur vi fördelade arbetet under studiens gång. I nästkommande avsnitt går vi igenom vårt tillvägagångssätt under analysförfarandet. Därefter berör vi vårt empiriska material, urval samt en presentation av de självbiografiska verken. I sista avsnittet redogör vi för de forskningsetiska överväganden som vi har gjort under studien.

4.1 Metodval

I valet av metod har vi låtit det empiriska materialet vara vägledande. För att besvara våra frågeställningar har vi till vår studie valt en kvalitativ ansats. Som metod har vi valt en kvalitativ dokumentstudie av självbiografier. Då syftet är att låta tolka och analysera den enskildes berättelse och då vi vill se hur något framställs lämpar sig den kvalitativa metoden (Boréus och Kohl, 2018, s.53). Den kvalitativa metoden fokuserar bland annat på studier av texter (Boréus och Kohl, 2018, s.51) men kan även baseras på exempelvis intervjuer. Med den kvantitativa metoden och dess fokus på siffror och mätning hade vi inte kunnat få det djup vi var ute efter.

4.1.1 Vetenskapsteoretisk utgångspunkt

Då vi använder oss av en narrativ analys i vår studie lämpar sig socialkonstruktivismen som en utgångspunkt utifrån att det är i berättandet som olika uppfattningar av sanningar och verkligheter produceras. I den narrativa tolkningen analyserar och tolkar vi andra människors tolkningar av sitt sociala liv, sin värld och sig själva. Med den narrativa och socialkonstruktivistiska metoden är vi inte ute efter att hitta EN sanning utan snarare olika

människors egna uppfattningar av sanningen (Johansson, 2005, s.25-27). Med socialkonstruktivismen kan vi belysa hur vissa sanningar är förankrade i samhället utifrån kategorier som exempelvis genus, klass, etnicitet eller sexualitet (ibid, s.99). Det socialkonstruktivistiska perspektivet används för att förklara hur ett fenomen blir verklighet, eller konstrueras, genom sociala överenskommelser. Med socialkonstruktivism kan man belysa själva görandet av ett socialt problem (ibid, s25-27).

4.1.2 Narrativ metod

Den narrativa metoden lämpar sig bra för att samla in och analysera både muntliga och skriftliga personliga berättelser. Narrativa texter kan innefatta valda aspekter av någons livshistoria och behöver inte nödvändigtvis vara en hel livshistoria för att ge mening och sammanhang (Johansson, 2005, s.20). Det är i de narrativa texterna som vi gör samhället och vår omgivning begripligt (Robertson, 2018, s.219). I narrativa texter blir identiteter till och skapas och den enskildas berättelser får ta plats istället för den kollektiva. Det öppnar upp för en möjlighet att se och höra dem som är utsatta eller marginaliserade. Den narrativa metoden blir en tolkningsram där vi kan göra våra valda författares historier och erfarenheter begripliga och deras unika upplevelser får ta plats (Robertson, 2018, s.220-221). I det narrativa finns möjligheten att ifrågasätta existerande maktförhållanden och sociala kategoriseringar. Det är viktigt att ge de marginaliserade en röst då berättandet historiskt sett har dominerats av den vita heterosexuella medelklassmannen. Genom att ge plats åt de marginaliserades berättande går det att utmana den sociala kontrollen som det normativa historiskt har gett plats till. I stereotypiska framställningar av människor i olika grupper skapas ett "vi" och "de andra" (Johansson, 2005, s.99). Genom sitt berättande har dessa kvinnor fått en möjlighet att ge sin bild på hur de har upplevt att det är att tillhöra en socialt utsatt grupp och ta kontroll över forandet av sin egen sanning.

4.2 Metodologiska övervägande och förförståelse

Som metodologiskt övervägande diskuterade vi ett intervjuförfarande. Dock ansåg vi att det skulle vara svårt att få fram tillräckligt många deltagare under den tidsram vi hade för den här studien. Vi fann att berättandet i form av självbiografier gav ett omfattande empiriskt material samt att vi var ute efter spontana tankar och reflektioner från kvinnorna vilket vi upplevde att självbiografier var bäst lämpade för. Vi ansåg inte heller att det skulle vara försvarbart att

genomföra intervjuer då vi vid tiden för bestämmande av metod inte hade tillräckligt med kunskap om ämnet för att kunna genomföra dessa intervjuer på ett etiskt vis.

Det ämne man väljer att studera är ju även ett ämne man har ett intresse för, vilket innebär en ökad förförståelse som i sin tur medför åsikter och tankar (Bryman, 2018, s.64). Prostitution är ett ämne som väcker starka känslor hos många och även hos oss. Då vi inte har studerat prostitution i ett djupare sammanhang under vår utbildning bygger vår förförståelse mycket på förutfattade meningar. Även om vi under utbildningen har fått verktyg för att utmana våra egna värderingar var vår kunskap gällande prostitution något begränsade. Gällande prostitution förmedlas en viss stereotypisk bild i filmer, media och i samhällsdebatten som vi ständigt utmanas att hålla oss kritiska till. I vår egen förförståelse hade vi även en begränsad kunskap om hur vissa begrepp kunde vara stigmatiserande. Vi har utmanat vår förförståelse genom att studera omfattande forskning inom området. Då vår forskning även omfattar den skam och stigma som prostituerade upplever, så har vi på så sätt fått ta del av olika perspektiv som i sin tur har utmanat vår förförståelse.

4.2.1 Arbetsfördelning

Vi har under arbetets gång strävat efter att bidra likvärdigt till uppsatsarbetet. Vi har arbetat på stora delar av texten tillsammans och när vi har fördelat uppsatsarbetet så har vi i efterhand granskat, kompletterat och bearbetat varandras texter. I analys och diskussion har vi gemensamt arbetat fram texterna för att slutresultatet skulle bli sammanhängande och enhetligt. Båda har aktivt bidragit till alla delar i uppsatsen.

4.3 Analysförfarande

Som tidigare nämnts har vi valt en narrativ inriktning för att tolka och analysera fyra självbiografier skrivna av kvinnor som har levt som prostituerade. Enligt Johansson (2005, s.288-289) finns det olika modeller för narrativ analys och vi har till vår studie valt ett delperspektiv. Med ett delperspektiv använder man sig av vissa stycken som lyfts ur berättelsen. Dessa stycken eller meningar kan samlas in utifrån olika kategorier. Vi har låtit vårt syfte och våra frågeställningar styra mängden material som har analyserats och i självbiografiernas totalt sammanlagda omfång på 744 sidor har vi identifierat ett omfattande empiriskt material.

Vi genomförde analysprocessen stegvis där vi började med att söka tidigare forskning. I nästa steg sökte vi fram ett första urval av empiriskt material för att undersöka om de uppfyllde våra kriterier. Vi delade upp självbiografierna och läste två böcker var, vi har dock under hela processen gemensamt diskuterat materialet och vad vi har hittat. Därefter påbörjade vi kodningen av materialet. Med utgång i den tidigare forskningen och i det empiriska materialet identifierade vi teman som vi skulle fokusera på när det empiriska materialet närlästes: roll, identitet, skam och skuld samt kropp och smuts. Genom att göra en initial kodning av texten fick vi en översikt över hur omfattande dessa teman var representerade i berättelserna. Därefter lästes självbiografierna noggrant och vi lyfte ut citat och stycken från texterna i relation till våra teman. I sorteringsstadiet sorterade vi det kodade materialet i olika kategorier baserat på deras innehåll som sedan kunde användas i vår analys.

Det vi först av allt vill lyfta som blivit tydligt för oss under analysen av vårt material är att ingens historia och upplevelse är den andra lik. Vi gjorde vårt urval av självbiografier i tron om att vi skulle få fram liknande material att arbeta med. Men det visade sig under bearbetningen av materialet att alla berättelser är olika och författarna lägger vikt på olika saker i sina erfarenheter och berättelser. Medan en författare (Hofling & Milton, 2022) hade stort fokus på självförakt och skam, och en annan på hat både mot sig själv och omvärlden (Lindqvist, 2014) hade den tredje (Eek, 2007) mer fokus på den mask hon behövde ta på sig och de olika rollerna hon kämpade med att spela. I den fjärde boken framgick det tydligt att författaren hade problem med sin identitet och ställde sig ofta frågan genom boken "Vem är jag?" (Widerstedt & Milton, 2021). Det finns även flera andra aspekter i berättelserna som skiljer sig åt, så som var de kom ifrån, hur de hamnade i prostitution, hur de tog sig ur och effekterna prostitutionen hade på dem. Det finns ingen given sanning kring dessa frågor utan variationerna är många, vilket vi har fått tydligt visat för oss bara representerat genom dessa fyra självbiografier. Det vi däremot kunde se som gemensamt i de narrativa texterna är att prostitutionen påverkar i alla dessa fall personen som säljer sin kropp på ett negativt vis. Dessa individer påverkas olika mycket och på olika sätt, men på ett eller annat vis påverkas självbilden, hur dessa kvinnor ser på sig själv och därmed även deras identitet.

Vi vill även tydliggöra varför vi valt att i analysen benämna författarna vid tilltalsnamn. Detta gör vi i syfte att framhäva individen och därmed ta avstånd från att enbart se dessa kvinnor som prostituerade. Författarna har valt att publicera självbiografierna under sina egna namn

och vi vill därmed i respekt referera till dem som individer med namn och med rätten att äga sina historier och inte som identitetslösa individer.

4.4 Empiriskt material

Som empiriskt material kommer vi ta del av berättelser från kvinnor som har levt som prostituerade. Detta kommer ske i form av självbiografier. Vårt metodval motiveras av att kvinnorna själva har kontroll över vad de vill dela med sig av i sina självbiografier. På grund av stigma och skammen som existerar när vi talar om sexuell hälsa och även prostitution anser vi att det är en viktig aspekt i form av respekt för individen att istället låta denne berätta själv vad den vill och inte bli intervjuad om frågor kring detta ämne. Vi anser även att begrepp och teorier som skam, stigma, identitet och självbild/självkänsla kan vara svåra att fånga upp i en intervju, och att detta istället är aspekter som tydligare går att utläsa “mellan raderna” och även i det som “inte sägs”.

4.5 Urval

Studien syftar till att undersöka kvinnors upplevelser av prostitution och hur det har påverkat dem. För att uppfylla detta syfte valde vi att genomföra ett målstyrt urval, därmed lät vi forskningsfrågorna vara vägledande i urvalet (Bryman 2020, s.496). Då urvalet skulle vara tillräckligt stort för att besvara våra frågeställningar valde vi självbiografier som empiriskt material. Vid övervägandet av annan empiri undersöktes även bloggar. Då bloggarna innehöll mycket fragmenterad information blev det svårt att hitta sammanhängande narrativa berättelser eller upplevelser. Vi ansåg även att det fanns en risk att bloggar som oftast skrivs i nutid, inte innehåller ett långtidsperspektiv eller de reflektioner som detta kan bidra med. Därför valdes bloggar som empiri bort. Att använda intervjuer för att inhämta empiriskt material ansåg vi som sagt inte vara etiskt försvarbart. Det skulle även vara svårt att hitta intervjupersoner med rätt kriterier under den tidsram vi hade för vår studie.

Då det endast finns ett begränsat antal självbiografier skrivna av kvinnor som har erfarenhet av prostitution valde vi att inte ha för snäva urvalskriterier. De urvalskriterier vi kom fram till var att endast använda svenska författare. Syftet med att använda svenska författare var att få en svensk kontext då vi anser att problemet i Sverige är mindre synligt än i vissa andra länder där vi upplever att det debatteras mer. I urvalet begränsade vi oss till att endast inkludera

kvinnor med erfarenhet av prostitution. Vi exkluderade självbiografier som berörde trafficking då deras upplevelser till viss del var annorlunda, samt att det går att argumentera för att detta är ett annat socialt problem än det vi sökte beröra. Trafficking är i sin utsträckning större då det kan röra sig om geografiskt större kontext, samt att "frivillighet" inte går att argumentera för. Vi exkluderade även självbiografier gällande prostitution via webb och andra digitala plattformar då dessa inte omfattade fysiska möten.

Enligt Bryman (2020, s.50) finns olika uppfattningar om hur stort urvalet ska vara i en kvalitativ studie. Eftersom vi redan vid en enklare granskning av självbiografierna hittade mycket empiriskt material till vår studie beslutade vi att avgränsa oss till fyra böcker. Att ha ett mindre urval kan uppfattas som en svaghet, men då syftet med studien inte var att generalisera utan istället göra en djupare och detaljerad analys av dessa kvinnors upplevelser anser vi ändå att vi lyckas uppnå en mättnad. Vårt initiala urval innehöll åtta självbiografier. Efter noggrann granskning av materialet exkluderade vi vissa självbiografier på grund av att de var helt skrivna av någon annan än kvinnan själv. Vi ansåg att detta skulle ha en inverkan på den prostituerade kvinnas berättelse om någon annan än kvinnan själv formulerar den. Övriga böcker var skrivna av kvinnorna själva med undantag från två som har hjälp av en medförfattare. Vi har en viss förståelse för att böckerna har reviderats av en redaktör innan utgivningen. Vi har dock gjort bedömningen, att eftersom dessa kvinnor har valt att publicera böckerna under sina egna namn, står de ändå för det innehåll som har publicerats.

4.5.1 Presentation av självbiografier

Eek, L (2001) *Spelat liv*

Louise Ek blev sexuellt utnyttjad och våldtagen av ett gäng killar efter en fest när hon var 14. Detta kom att forma hennes självbild och blev starten på hennes syn på sitt egenvärde. Efter att ha fött barn vid 17 års ålder vände hon sig till prostitution som ett, vad hon då hoppades på skulle vara kortvarigt, sätt att försörja sig och barnet på. Dock fastnade hon och arbetade som prostituerad i flera år.

Widerstedt, H & Milton, L (2021) *Till mina torskar: mitt liv på Berlins sexklubbar*

Hanna blev känd för det svenska folket genom sin medverkan i dokusåpan Big Brother. Hon skapade därefter en provokativ blogg och hade ett kort iscensatt förhållande med Joakim Lundell. Detta ledde till mycket negativ publicitet och hon valde till slut att flytta till Berlin

för att fly från uppmärksamheten och fullfölja sina drömmar att bli en konstnär. Dock gick det inte som planerat och hon blev istället tvungen att börja arbeta som prostituerad och eskort för att försörja sig själv. I boken får vi följa hennes resa i Berlin och vägen mot att hitta tillbaka till det hon beskriver som Hanna 2.0.

Lindqvist, E (2013) *Ängeln på Malmskillnadsgatan*

I boken berättar Elise att hon redan som 5-åring blev utnyttjad av människor som stod henne nära. Senare som tonåring hamnade hon hos en kvinna som introducerade henne till prostitution. Som vuxen hamnade Elise även i missbruk under en längre tid. I femtioårsåldern hamnade Elise på ett behandlingshem som hjälpte henne ur missbruket och prostitutionen.

Hofling, M och Milton, L (2022) *Berättar du så dödar jag dig*

I boken berättar Mathilda hur hon som 13-åring blev våldtagen på en utlandsresa och hur hon själv tar på sig skulden. Något år senare kommer hon i kontakt med en man på nätet som systematisk bryter ner henne och börjar sälja henne till andra män. Under de följande åren säljer Mathilda sin kropp och utvecklar samtidigt ett självskadebeteende. Mathilda lever under tiden som prostituerad under ständiga hot om att hon kommer att dödas eller att förövarna kommer att berätta för hennes familj.

4.6 Forskningsetiska överväganden

4.6.1 Tillförlitlighet

Reliabiliteten i vår studie kommer mätas med utgångspunkt i de fyra olika kriterier som enligt Bryman (2018, s.467-468) lämpar sig för kvantitativ forskning:

Den första kategorin, trovärdighet, innebär att kunna bevisa att det vi har skrivit är korrekt (Bryman, 2018, s.466). I den narrativa tolkningen av materialet har vi en medvetenhet om att det kodade materialet skapar en slags metaberättelse av det vi vill undersöka. Som läsare kan man tolka materialet olika och innehållet kan få olika betydelser (Johansson, 2005, s.31). För att minimera feltolkningar har vi båda läst igenom det kodade materialet och diskuterat olika möjliga tolkningar. Då vi har lyft ut specifika delar från böckerna finns det en risk att de hamnar utanför sin kontext. Vi har därför i så stor utsträckning som möjligt beskrivit i vilket sammanhang de hör hemma.

Med andra kategorin, överförbarhet, menar han att forskaren ska kunna visa att resultatet kan appliceras på verkligheten (Bryman, 2018, s.468). Då vi har begränsat vår empiri till fyra böcker kan det vara svårt att uppfylla kravet på en rättvis överförbar bild. När vi använder oss av den narrativa analysen så är vi ute efter kvinnornas upplevelser av sin verklighet och hur den berättas, vilket försvårar möjligheten att applicera resultatet på verkligheten. Dock har vårt mål varit att utföra vår studie så transparent och tydligt som möjligt då det möjliggör för andra att kunna kontrollera hur vi har utfört vår studie.

Med den tredje kategorin, pålitlighet, har vi antagit ett granskande synsätt samt eftersträvat att tydligt redogöra för alla faser i vår forskningsprocess.

Genom den fjärde kategorin, möjlighet att styrka och bekräfta, har vi i så stor utsträckning som möjligt säkerställt att vi agerat i god tro och att vi inte medvetet har påverkat utförandet eller slutsatsen. Vi har inte manipulerat vår empiri för att nå ett önskvärt resultat. Även om det inte går att uppnå total objektivitet (Bryman, 2018, s.470) så har vi utmanat vår förförståelse och våra värderingar inom ämnet för att kunna vara så objektiva som möjligt.

Då vi förhåller oss till socialkonstruktivismen och den narrativa analysen i vår metod så var det dock svårt att förhålla sig till begrepp som objektivitet, verklighet och sanningar. Enligt socialkonstruktivismen (Johansson, 2005, s.26) så är kunskap inte en objektiv eller generell sanning utan det finns olika versioner av sanning.

4.6.2 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet (2002) har tagit fram fyra forskningsetiska principer som är viktiga för forskare att förhålla sig till. Informationskravet innebär att man skall informera de berörda personerna om forskningen syfte och ändamål. Samtyckeskravet innebär att de berörda har rätt att lämna sitt samtycke och själva bestämma om de vill vara delaktiga i forskningen. Konfidentialitetskravet innefattar anonymitet och garanti av känsliga uppgifter. Forskaren har ett ansvar att säkerställa att materialet om undersökningspersonerna förvaras så att obehöriga ej får tillgång. Nyttjandekravet ska säkerställa att materialet endast får användas för studiens ändamål.

Då vi analyserar självbiografier har vi vissa fördelar då kraven inte blir lika svåra att förhålla sig till. Böckerna har blivit publicerade genom olika bokförlag och räknas därför som offentligt material som alla har tillgång till. Därför anser vi att det inte behöver anonymiseras, författarna behöver därför inte heller lämna samtycke eller informeras om forskningens syfte och ändamål. Vi måste dock beakta att böckerna inte är skrivna i syfte att användas som forskningsmaterial. Då det är ett känsligt och stigmatiserat ämne som materialet berör så behöver vi vara försiktiga med hur materialet används och då använda det med hänsyn och respekt för författaren.

5 Resultat och analys

I detta kapitel presenterar vi resultat och analys. Under vår bearbetning av det empiriska materialet har vi kommit fram till att sortera citaten under följande teman för att tydligt kunna besvara våra frågeställningar: roll, identitet, skam och skuld samt smuts och kropp.

5.1 Roll

Detta avsnitt kommer att behandla roller och hur kvinnorna tar sig an ett rollspel och hur det påverkar dem. Vi upptäckte att flera av kvinnorna beskrev att de gick in i roller under sin tid som prostituerade. Dessa roller tog kvinnorna på sig som ett medvetet val för att tydligare leva upp till de förväntningar som fanns från omgivningen. Med omgivningen syftar vi här framförallt till de män som köper de sexuella tjänsterna, men även till författarnas medarbetare (de andra sexarbetarna), samt de maktinnehavare de har att lyssna till, så som chefer. Även kvinnornas familjer och partners var en del av den här omgivningen. Denna omgivnings fördomar samt förväntningar och syn på den prostituerade, är det som skapar och återproducerar den roll som författarna hela tiden försöker förhålla sig till och leva upp till. Goffman (2020b, s.55-56) beskriver detta som att individen spelar en viss roll på ett specifikt sätt inför andra och omgivningen som är förväntad och som är ett samförstånd mellan individen som uppträder i rollen och de andra.

Följande citat beskriver hur Louise, när hon reflekterar kring sin arbetssituation, medvetet går in i rollen för att spela den övertygande inte bara mot sexköparna, utan även mot omgivningen som här är hennes kollegor:

Kvinnornas konstgjorda masker log mot gästernas primitiva hunger, vi log förföriskt utan sprickor. Masken sålde det mest privata, det som sexualiteten vanligtvis står för. Den tog över försäljningen av den egna kroppen vilket krävdes i denna tudelning som i en slags medveten schizofreni. Rollspelet krävde att jag var trovärdig inte bara mot gästerna utan även mot de kvinnor jag arbetade sida vid sida med (Eek, 2001, s.73).

Louise beskriver flera gånger hur hon spelar en roll:

Jag spelar övertygande mina roller (Eek, 2001, s.81).

Vi flickor som stolt bär kejsarinnans nya kläder. Det lilla barnet skriker inte längre. Vi är alla flickor som slutligen tagit på oss våra förövares roller. Mot oss själva (Eek, 2001, s.84).

Louise nämner i citatet att vara trovärdig och övertygande i sin roll, vilket Goffman (2020b, s.29) beskriver som intrycksstyrning. Med intrycksstyrning vill individen framställa sig själv på ett sätt som, i kombination med rådande normer, är så trovärdig som möjligt och försöker då att under sitt framträdande dölja vissa förhållanden och framhäva andra (ibid). Louise berättar hur hon tar på sig förövarens roll, alltså den roll som förväntas av henne från sina förövare, det vill säga männen som köper den sexuella tjänsten. En tolkning av vad Louise menar med "Mot oss själva" kan göras med hjälp av Sallmans (2010) forskning där han kom fram till att kvinnor i prostitution finner en acceptans i sin utsatthet och själva tar på sig ansvaret och att de i den här acceptansen ser sig själva som sina egna förövare.

För att förstärka rollen som prostituerad och göra den mer trovärdig använder kvinnorna sig av attribut. Dessa attribut tar i vårt material form av exempelvis kläder och skor, men även namn. Första gången Hanna ska börja arbeta på en strippklubb frågar en DJ vad hon heter. Hon presenterar sig med sitt namn varpå följande diskussion äger rum:

- Du kan inte heta Hanna. Välj ett annat namn! Något sextigt.
- Sehr sexy! säger dj:n och gör juckrörelser med höften och har öppen mun och tungan utanför. Den första bilden som dyker upp när jag tänker sextigt är Pamela Andersson.
- Eeh kanske Pamela? (Widerstedt & Milton, 2020, s.24).

Det sexuella är mer än bara penetrativt sex men är ändå något som kontrolleras och regleras genom kroppen. Det sexuella är även det vi attraheras av men kan ändras beroende på kontext och rum (Mattson, 2021, s.74), som i detta fallet i mötet mellan prostituerade och sexköpare. Vissa kläder och attribut förstärker och lyfter det feminina och attraktiva (ibid). I detta fallet är det ett namn, som vi tolkar är något dessa kvinnor tar på sig för att framhäva den femininitet som tros förväntas från männen de vill framstå som sexiga för. Vi ser att detta blir extra tydligt när det är män som bestämmer namnet som i detta fallet, att det är vad den heterosexuella mannen anser vara sexigt som är normen. I följande citat beskriver Louise och Hanna även hur det kunde se ut när de förstärkte sin roll som prostituerade och därmed även sin sexualitet och femininitet med attribut i form av kläder och outfits:

Mina arbetskläder fungerar ofta som outfiter till så kallade vanliga tjejkompisar. Till vardags har jag i regel mer alldagliga och strikta kläder för att det inte ska synas vad jag jobbar med. Jag ser helt enkelt ut som den jag upplever att jag egentligen är (Eek, 2001, s.85).

För en del av Erniepengarna shopper jag mina första strippskor. På Rush Hour och Cleopatra lånade jag från lådan med gamla skor som tjejer tröttnat på eller glömt när de slutat. Jag köper ett par i svart som glittrar. Och ett par i skrikig rosa. Rosa är en bra färg för männen går igång på det, de vill ha glada strippor, för det ger dem en illusion av att man vill det här (Widerstedt & Milton, 2021, s.80).

I den personliga fasaden förklarar Goffman (2020, s.75) att det kan ingå expressiv utrustning i form av bland annat kläder. I detta fallet köper Hanna de skor som hon tror kan ge hennes personliga fasad trovärdighet i hennes roll, eller så som omgivningen förväntar sig identifiera aktören, i detta fall "strippan" eller "horan". Attribut är även något som tilldelas kvinnor på grund av deras kön. Enligt genuskontrakten (Hirdman, 1988, s.54-55) kan dessa attribut vara kontrollerade in i minsta detalj. Louise och Hanna beskriver i sina berättelser hur de i detalj planerar vad de ska ha på sig och vad som anses vara lämpligt i rollen eller kategorin som strippa och vad som kan vara lämpligt i rollen som tjejkompis. Andra delar av den personliga fasaden och de expressiva attributen beskriver Goffman (2020b, s.75) kan vara ansiktsuttryck och gester vilket vi också kunde se exempel på i böckerna genom nedan citat från Hanna och Louise:

För nu har jag ont. Ändå ler jag. Så fungerar det. Som eskort kan du aldrig klaga eller säga nej....Man måste uppföra sig perfekt. De har ju köpt den ultimata kvinnan (Widerstedt & Milton, 2020, s.26).

I en klädsel som inte tålde minusgrader var det viktigast att hålla skenet uppe: att vara kåt, glad, tacksam och helt enkelt villigast. Mitt främlingspass brände i fickan varje stund (Eek, 2001, s.53).

Ovan är alla exempel på vad en prostituerad är villig att göra för att leva upp till rollen som förväntas av henne. Trots att de har ont, eller fryser, trotsar de dessa instinktiva känslor för att bli så övertygande i sin roll som möjligt, även om det har en direkt negativ inverkan på dem själva fortsätter de spela rollen. I rollen som prostituerad spelar de kvinnan som ska attrahera och ge sexuell tillfredsställelse till sina klienter, vilket till viss del kan förklaras i affärssyfte (Sanders, 2005). Hade de inte klätt eller betett sig på det sätt som förväntas av dem, så kan vi ponera att detta hade påverkat deras affärer negativt. De säljer trots allt som ovanstående citat säger "den ultimata kvinnan". Kvinnorna anpassar sig efter de heterosexuella normerna och maktstrukturerna (Mattsson, 2021, s.66-67), där de underordnar sig männen som betalar för deras koppar och prioriterar att tillgodose männens begär över sina egna. Deras behov i dessa fallen som de åsidosätter är att inte frysa, samt att uttrycka smärta.

Något annat vi upptäckte i berättelserna som ett par av kvinnorna gjorde var att de kände att de behövde stänga av sina egna känslor för att kunna gå in i den roll som förväntades av dem. Här berättar Louise och Elise hur de flyr eller stänger av sina känslor:

För att få vara fri hade jag successivt lärt mig att tänka mina känslor istället för att känna dem. Jag gjorde det i ett desperat försök till överlevnad. I ett fåfängt försök att åtminstone framstå som normalbefolkningen i stort. Men all energi som lagts ner på att fly smärtan genererade endast en omedveten flykt, från mig själv (Eek, 2001, s.74).

Men jag är van vid att bli hunsad och illa behandlad. Jag är van vid att lägga bort mina egna känslor och villigt utföra det som förväntas av mig. Så jag gör ingen sak av det. Jag finner mig i allt (Lindqvist, 2013, s.28).

Detta tolkar vi som att de, som de själva till viss del uttrycker, försöker skydda sig själva eller fly från den verklighet de lever i. Sanders (2005) drar i sin forskning paralleller till Goffman och förklarar där att roller också kan fungera som en självförsvarsmekanism. Sanders (2005) menade med detta, precis som vi, att sexarbetarna går in i den rollen för att skydda sig själva samt sina känslor och att akten också kan vara ett sätt att separera prostitutionen från det privata. Att hålla isär dessa två kan dock vara extra svårt i ett yrke där den existerande stigman och de rådande tillskrivningarna lätt kan välla över på det privata. Detta beskriver Louise i följande citat:

Det är ovant att inte vara en förväxt fyrfoting, att inte längre behöva göra omskrivningar av allt jag ska säga. Det är svårt för en ovan att sänka garden och inte längre spela förljugna roller (Eek, 2001, s.106).

Men vad skulle hända om mina otaliga roller åt sig in i och splittrade upp den innersta kärnan? Mina känslspröt var så sensibla att hela mitt väsen omvandlades till ett läskpapper som sög upp även outtalade önskemål, begären från omgivningen blev viktigare än något annat. Ibland testade jag om känslan inombords var rätt (Eek, 2001, s.70).

Så som vi tolkar detta är att rollerna kom att påverka dessa kvinnor så pass att de i vissa avseenden hade svårt att skilja på rollen som prostituerad och det egna *jaget*. När vi analyserar dessa citat tolkar vi det som att de inte vet vilka de själva är längre, utan att den roll som de från början tog på sig medvetet och "frivilligt", nu har blivit en del av dem själva. Denna roll som från början är skapad utifrån andras idéer och uppfattningar om hur en prostituerad bör och ska vara. När detta sker, att det uppstår en kontrast mellan rollen och *jaget*, tolkar vi det som en identitetsförvirring vilket uppstår när *jaget* och *miget* står i konflikt med varandra (Stier, 2019, s.112). Nedan citat från Louise och Hanna visar exempel på denna förvirring:

Jag fortsatte att le mot dem. Mitt leende var så väl inövat att det med åren kom att bli en förstenad grimas i en välpolerad mask (Eek, 2001, s.71).

Jag börjar stöna högt och tillgjort, men kommer på mig själv och lägger av. Det är lätt att knulla i gamla hjulspår, särskilt när jag är på ett hotellrum med en främmande man. Tänker direkt: behaga. Fast jag borde tänka: Vad behagar mig? (Widerstedt & Milton, 2021, s.184).

Goffman menar att människan alltid spelar en roll (Goffman, 2020b, s.67). Men vad vi har sett i kvinnornas berättelser är hur de roller de spelar som prostituerade börjar förverkligas och att de börjar se sig själva och sin verkliga identitet utifrån dessa roller. Denna tillskrivelse av identitet kan bättre förklaras med hjälp av Stier då han menar att våra identiteter ständigt omkonstrueras. Under denna konstruktion kan kvaliteter falla bort och nya kan införlivas (Stier, 2019, s.112).

5.2 Identitet

I följande avsnitt beskriver vi hur kvinnornas identiteter påverkas och formas, avsnittet följer på det om roller då vi har sett hur de roller som kvinnorna spelar har en inverkan på deras identitet.

5.2.1 Förvirring kring identitet

Vi uppfattade att kvinnorna började känna förvirring kring sin identitet genom att ifrågasätta vad som var deras eget *jag* och vad som är de själva i deras roll som prostituerade men även genom att ställa sig frågor som "vem är jag?". Nedan återges ett par citat från Hanna och Mathilda som visar hur de ifrågasätter sig själva:

Hur mycket av sexarbetaren finns kvar i mig? Försöker känna efter, men vet inte hur det ska kännas att bli någon annan. Har glömt bort vem jag var innan Berlin, innan drogerna och alkoholen, innan bloggen och Big Brother. Innan Kino. Och innan det....Identitetskrisen krisar och snurra runt inuti mig som en vattenvirvel (Widerstedt & Milton, 2020, s.83).

Männen, maten och smärtorna i kroppen, men också att studenten kommer allt närmare. Vad har jag för framtid? Vem är jag ens? (Hofling & Milton, 2022, s.76).

När identitetskonstruktionen som Stier talar om (Stier, 2019, s.112) sker i samband med kriser finns det en risk att det skapas en identitetsförvirring vilket kan vara kvarstående beroende på krisens omfattning. Då dessa kvinnor berättar om omfattande traumatiska upplevelser och utsatthet så tolkar vi det som att det finns en påtaglig risk för att deras nya identitetsförvirring blir kvarstående. I enlighet med detta visar den tidigare forskningen (Månsson och Hedin (1999), Sallman (2010), Blakey & Gunn (2019) och Hulusjö (2013)) att det kvarstår en förvirring kring kvinnornas identitet även efter att de har lämnat prostitutionen.

Vidare såg vi att denna förvirring kring identiteten också kunde visa sig såsom Louise beskriver nedan:

I dansen fick jag känna att jag var Någon. Någon att räkna med (Eek, 2001, s.51).

Vem tror du att du är? Ingen alls, tänker jag när dörren går igen med ett lågt klick, absolut ingen alls (Eek, 2001, s.64).

Vi är fullt på det klara med att vi är och endast förblir Objekt, vilka betraktas i separata delar (Eek, 2001, s.65).

Genom att identifiera sig som "någon" eller "ingen" så degraderar de sig själva från individ och människa, till något identitetslöst, en sak eller ett objekt. Detta tolkar vi kan vara ett resultat av omgivningens tillskrivningar på kvinnorna. När kvinnornas åsikter och känslor inte är prioriterade i förhållande till de som köper deras tjänster, utan endast, som Louise beskriver ovan (Eek, 2001, s.65), ses som ett "objekt" som skall tillfredsställa någon annans behov, så börjar dessa kvinnor ta på sig denna tillskrivelse och göra den till en del av deras identitet.

5.2.2 Negativ självuppfattning

Dessa kvinnor utvecklade alla en negativ självuppfattning under prostitutionen.

Självuppfattningen är en del av identiteten, och består av självbilden och självkänslan. Båda dessa delarna av självuppfattningen såg vi hos kvinnorna blev påverkade negativt av prostitution. Vidare såg vi även att prostitutionen påverkade flera delar av självbilden negativt, bland annat vad kvinnorna tänkte om sitt utseende. Nedan kommenterar Mathilda och Elise och Hanna på sina utseenden:

Vilket skönt liv fåglarna verkar ha, där ner i vattnet. Fira att simma som de vill, utan att någon tvingar dem till nånting. När jag sätter mig i bilen flippar jag ner solskyddet och tittar på mig själv i den lilla spegeln. Vad ful jag är. Ett vider. Jag får vad jag förtjänar (Hofling & Milton, 2022, s.59).

Ibland undrar jag vad det är för fel på mig. Är jag så ful att ingen vill ha mig? Min kropp är enbart till för sex. Så har det varit i hela mitt liv. Det är allt jag duger till (Lindqvist, 2013, s.28).

Jag är objektivt snygg - det ser jag - och jag har alltid fått mäns bekräftande blickar. Men när jag tittar på mig själv med mina egna ögon känner jag mig ful. Och fel. Den unga kvinnan som tittar tillbaka är främmande. Vi har aldrig lärt känna varandra (Widerstedt & Milton, 2021 s.23).

Vår uppfattning av kvinnornas berättelse är att deras negativa självuppfattning bidrog till att de senare i livet fick det svårt att riva den mur de byggt upp runt sig själva för att hålla bort ytterligare hot mot deras självkänsla. Men denna mur stängde inte bara ute de negativa känslorna utan gjorde även kvinnorna överdrivet självkritiska. De hade därmed svårt att se hur någon kunde tänka något positivt om dem, något även Stier (2019, s.117) påpekar. Detta exemplifierar det sista av ovan nämnda citat där Hanna uttrycker att hon vet om att hon är objektivt snygg och faller inom ramarna för de rådande ideal kring kvinnans utseende som finns, så har hon trots detta svårt att ta till sig av detta och mäns bekräftande blickar. Stier nämner att, för att möjliggöra en stabil självkänsla så krävs en positiv självbild, medan en negativ självbild kan bidra till utvecklandet av en skör självkänsla (Stier, 2019, s.64). Ett annat sätt som den negativa självbilden visade sig på var när Elise berättar om den gången hennes pojkvän insåg vad hon arbetade med:

Att jag har blivit kallad "din jävla hora" av den kille som älskade mig har etsat sig fast i mitt hjärta och min själ. Orden får mig att verkligen känna mig som en sådan (Lindqvist, 2013, s.32).

I Elises citat kan vi se hur hon tar på sig den negativa kommentar hon får och hur det stannar kvar hos henne. Vi kan även hitta liknande resultat i Blakey och Gunns (2019) forskning. De

fann att i kvinnornas eget självförakt så vänder de stigmat mot sig själva, när de internaliserar denna negativa tro på sig själva så blir den extra svår att vända. Detta kan få svåra konsekvenser för individen på lång sikt. Om en människa intensivt och under en lång tid blir offer för andras kritik och ogillande kan självkänslan påverkas negativt och efter tid visa sig med uttryck av självförakt, överdriven självkritik och i värsta fall självhat (Stier, 2019, s.65).

Citatet ovan bekräftar hur förankrad den negativa självbilden hos kvinnorna är. De blir inte bara påmind av det i sin omgivning, de intalar och påminner sig själva om hur lite värda de är. I berättelserna kunde vi se hur kvinnorna successivt utvecklade negativa självbilder av sig själva.

5.3 Smuts och kropp

I detta avsnitt behandlas temat smuts och kropp. Vi försöker skildra smutsen i dubbel bemärkelse, både i att kvinnorna blir sedda som smutsiga men även att de upplever sig själva som smutsiga. Smuts var ett återkommande tema i tre av kvinnornas berättelser. Citaten tyder på att känslan och upplevelsen av att känna sig smutsig, och att bli sedd som smutsig, hade en stor inverkan på kvinnorna och deras självuppfattning. Stier (2019, s.57) beskriver att en individs självbild kan påverkas negativt vid en påtaglig negativ kroppsuppfattning. Louise och Mathilda beskriver här hur smutsiga de känner sig:

Jag känner mig mer och mer lik en huvudfoting, ett rent intellekt avskilt från en nedsmutsad kropp (Eek, 2001, s.81).

Det enda jag kan tänka på när jag tittar mig omkring och ser alla glada ansikten är att de inte skulle vara så kärleksfulla om de visste; tänk om de visste vilken hora de firar. Tänk om mamma och pappa fick se hur smutsig jag är (Hofling & Milton, 2022, s.37).

Jag har accepterat att sex också är mitt jobb, lika mycket som de andra jobben är det, och sträcker över två femhundredlar, en smutsig och en osmutsig (Hofling & Milton, 2022, s.63)

I nedan citat beskriver Louise och Mathilda hur de försöker tvätta bort smutsen. Mathilda gör detta efter ett möte med en av sexköparna:

Känslor av smutsighet trängde då och då upp i min totala ensamhet. Jag, nyss fyllda 19, skurade mitt sköte tills vattnet färgades blodrött (Eek, 2001, s.74).

Jag sitter timmar i duschen och drar tvättsvampen över kroppen tills det svider, och för att göra det ännu mer smärtsamt för mig själv vrider jag kranen till skållhett vatten och sen vrider jag om till iskallt (Hofling & Milton, 2022, s.44)

Såsom kvinnorna beskriver sina kroppar som smutsiga fann även Blakey och Gunn (2019) i sin forskning att före detta prostituerade såg på sig själva. I deras studie beskrev kvinnorna sig som smutsiga och att de bara var älskade för sina kroppar. Kvinnorna i denna studie beskrev såsom kvinnorna i vårt empiriska material att de försökte tvätta bort smutsen efter mötet med sexköpare. Det finns en idé om att en kvinna ska vara ren, alla spår av att hon kan ses som annat försöker hon desperat tvätta bort. Mattsson (2021, 51) beskriver att konstruktionen av könsroller innefattar hur vi ska förhålla oss till våra kroppar utifrån kön. Mattsson (ibid) lyfter exempel på att kvinnors kroppar förväntas visa en skötsamhet och att kvinnor ska visa upp ett yttre som är rent och prydligt. Kvinnorna i berättelserna beskriver att de skrubbar sig men vi tolkar det som att de ändå känner sig smutsiga. Ett exempel på detta är hur kvinnorna tvättar sig tills det blöder eller svider.

Mathilda beskriver nedan känslan av att vara så smutsig att männen duschar efter och inte före de har sex med henne:

Även den här mannen luktar illa. De flesta män gör det. Som om de inte bryr sig om att tvätta sig innan de träffar mig. För jag är en sån man duschar efter man träffat, inte före (Hofling & Milton, 2022, s.50).

Vår tolkning är att Mathilda här utsätts för den maktstruktur som finns enligt genuskontrakten (Hirdman, 1988). Mannen kan här ses som subjektet och kvinnan som objektet. Den prostituerade kvinnans upplevelser räknas inte utan mannen ser sig så överordnad att han inte ens tvättar sig innan.

Louise gjorde misstaget att lita på en, som hon kallar det, "torsk". Under ett av sina första arbetspass spenderade hon mer tid än överenskommet med "torsken" i fråga och blev därefter konfronterad angående detta av sin kollega. I följande citat berättar hon om känslorna:

Hon gick ut och jag försökte att skölja bort skammen med iskallt vatten. Shortsen åkte av och jag tvättade mig noggrant mellan benen. Ändå kände jag mig inte renare. Jag målade på lite mer svart runt ögonen innan jag öppnade dörren och gick ut i verkligheten (Eek, 2001, s.52-53).

Smutsen förknippad med prostitutionen är så påtaglig att den ständigt finns där. Louise beskriver ovan hur hon försöker tvätta bort skammen men att det inte hjälper, istället sätter hon på sig mer smink innan hon återigen går in i verkligheten, eller den främre regionen. I den främre regionen upprätthålls enligt Goffman (2020b, s.169-170) de normer som råder i den aktuella regionen och det är dessa normer som styr hur man ska vara.

Kvinnorna beskriver sig upprepade gånger som äckliga i sina berättelser och syftar främst till sina kroppar men även sig själva. Genom berättelserna går det att se hur upplevelsen av smuts är kopplad till prostitutionen. I Hulusjös (2013) forskning framkommer det att de prostituerade vittnar om liknande känslor. Hulusjö (2013) beskriver att bli kategoriserad som prostituerad gör att kvinnan tillskrivs egenskaper som smutsig eller en sexuell varelse för andra. Vidare i nedan citat kan man se att hur Elise och Mathilda har utvecklat ett problematiskt förhållande till sina kroppar:

Ibland undrar jag vad det är för fel på mig. Är jag så ful att ingen vill ha mig? Min kropp är enbart till för sex. Så har det varit i hela mitt liv. Det är allt jag duger till. Det får mig att känna ett djupt hat mot min egen kropp. Ofta tar jag en kökskniv i handen och trycker den mot de kroppsdelar som jag hatar mest: bröstet, magen och underlivet. Det är delar av min kropp som männen ständigt kladdar på med sina händer och kön, som de har kladdat på ända sedan jag var liten. Jag trycker kniven mot huden och säger högt: Fy, vad äcklig jag är! Fy, vilka äckliga bröst! Fy, vilken äcklig mage! Fy, vilket äckligt underliv! (Lindqvist, 2013, s.28).

Vem vill ha mig, egentligen? Vem vill vara tillsammans med mig? Jag som har blivit så missbrukad i kroppen. Det finns väl ingen som vill ta i mig med tång, och det finns väl ingen som vill komma mig riktigt nära efter allt (Lindqvist, 2013, s.29).

Jag vill vända in och ut på mig själv när jag tänker på vilket vider jag är som har sex med alla äckliga män (Hofling & Milton, 2022, s.44).

I citatet ovan beskriver Mathilda männen som äckliga och sig själv som vidrig. För att göra citatet begripligt använde vi oss av Hirdmans (1988) genuskontrakt. Det vi då kan se är ett exempel på hur genuskontrakten synliggörs i mötet med sexköparna, hur mannen är överordnad och att det är mannen som är normen. Så om mannen i den här situationen är äcklig så är Mathilda ännu äckligare då hon är kvinna. I den här situationen framstår kvinnan, trots att mannen är äcklig, som den mer avvikande. Såsom Mathilda känner inför sin kropp beskrivs även hos kvinnor i Månsson och Hedins (1999) forskning. I deras studie fann de att kvinnors problematiska förhållande till sina kroppar orsakade ett självförakt. Även här använde kvinnorna ord som äckel och avsky i relation till sina kroppar. Enligt Stier (2019, s.57) kan känslan av äckel eller avsky inför sin egen kropp resultera i att individen känner likadant för hela sig själv. I ovan citat kan man tolka att detta stämmer för Elise då hon syftar till sin kropp och även till sig själv.

5.4 Skam och skuld

I följande tema presenteras skam och skuld. Alla kvinnor beskrev i någon form att de kände skam, och i tre av kvinnornas berättelser var det återkommande att kvinnorna skuldbelade sig själva. Den skam och skuld som kvinnorna skrev att de upplevde hindrade dem från att leva "normala" liv. I möten med andra utomstående lades det stor fokus på att dölja att de arbetade som prostituerade på grund av skammen de kände. Elise berättar nedan att hon äntligen har träffat en man som hon är kär i men att hon skäms i mötet med hans föräldrar då de frågar om hennes familj, utbildning och yrke:

Jag minns särskilt ett tillfälle då jag får dessa frågor. Vi sitter vid ett flott dukat middagsbord. Nu riktas plötsligt allas blickar mot mig. Jag blir stum av fasa och kan inte förklara (Lindqvist, 2013, s.28).

Mathilda berättar om känslorna kring skam och skuld och den ständiga oron över att bli upptäckt. För Mathilda verkar risken att bli upptäckt, och behöva bemöta den skam det medför, vara mycket värre att behöva hantera det våld och de övergrepp hon upplever under prostitutionen. Skammen hindrar Mathilda att lämna prostitutionen då hon hellre fortsätter som prostituerad än att behöva hantera skammen av att bli avslöjad för sin familj. Mathilda berättar att anledningen till att hon först fastnade i prostitution var på grund av att en av hennes förövare hotade att avslöja henne om hon inte lät sig säljas till andra män. Mathilda berättar nedan att hon vill berätta för någon om våldet hon har blivit utsatt för men vågar inte:

Han är förbannad och paranoid, och hotar att skicka filmer till mina föräldrar om jag berättar om honom för vårdpersonalen. "Du ska hålla käften, säg inte nåt till någon", skriver han. Tänk om jag faktiskt berättar för sköterskan? Vad händer då? Bara tanken får mig att känna lite lättnad, sen kommer verkligheten verkligen ikapp: ingen kommer att tro på mig, ingen kommer att vilja ha mig, alla kommer få veta hur äcklig jag är (Hofling & Milton, 2022, s.93).

Likt kvinnorna i citaten ovan, där vi tolkar att skammen konstant följer kvinnorna, visar även Månssons och Hedins (1999) forskning ett samband mellan prostitution och skam. I sin studie fann de att skammen ofta är dubbelsidig då kvinnorna känner en skam i sociala sammanhang men också inför sig själva. I Mathildas berättelse framgår det även hur mannen utövar sin makt över henne. Genom att mannen också spelar på hennes känsla av skam har han en medvetenhet om att prostitution är skambelagt och att avslöjandet kan få konsekvenser för Mathilda. Männerna kontrollerar Mathilda med sitt maktutövande genom hot om våld och avslöjande och de rådande patriarkala maktstrukturerna tydliggörs. Med Hirdmans förklaring, om hur isärhållandet av könen legitimerar männens makt över kvinnor, så kan vi se hur isärhållandet blir ännu tydligare i prostitution (Hirdman, 1988, s.57). I isärhållningen skapas en legitimitet av mannens sexköp och våld.

6 Diskussion och slutsats

Syftet med den här studien har varit att få ökad kunskap och förståelse för kvinnors upplevelser av prostitution och hur det har påverkat deras identitet. Därmed har vi utforskat

berättelser av kvinnor som har erfarenheter av prostitution för att ta del av deras upplevelser under och efter att de har lämnat prostitutionen. För att få svar på syftet med studien har våra frågeställningar varit vägledande.

Utifrån frågeställningen om hur kvinnorna beskriver rollskapande och självuppfattning i förhållande till omgivningens förväntningar så har Goffmans perspektiv och teori om självframställning varit vägledande. Kvinnorna framställde sig själva ofta så som de trodde att deras omgivning förväntade sig av dem vilket förstärktes med personlig fasad som kläder, namn, gester och tillgjorda leenden. De roller som kvinnorna tog sig an fungerade ofta som skyddsmekanismer för att skydda dem själva utöver funktionen att uppfylla förväntningarna. Sanders (2005) visar i sin forskning hur de olika rollerna som man spelar som prostituerad kan vara positiva i den bemärkelsen att de kan skydda kvinnans känslor och separera prostitutionen från det privata. Vi kunde dock se hur några av kvinnorna, Louise, Elise och Mathilda, till slut hade svårt att värja sig mot dessa roller och att de istället hamnade i en identitetsförvirring, och då kunde dessa roller inte längre ses som något beskyddande. Vidare visade analysen även att deras självuppfattning blev negativt påverkad och kvinnorna uttryckte sig negativt om sitt utseende, sin renlighet och kropp samt även hela sin person. Detta tolkade vi som att det var ett resultat av de tillskrivningar omgivningen gav kvinnorna samt förväntningarna de hade på dem.

För att besvara frågeställningen gällande hur prostitution påverkar kvinnornas identitet, visar vårt resultat på att det till stor del överensstämmer med tidigare forskning. Det som framkommit under vår analys är att majoriteten av kvinnornas identiteter har påverkats av prostitution. Det som har synliggjorts med användandet av identitetsperspektivet är att det uppstod förvirring kring hur kvinnorna förhöll sig till sina identiteter vilket blev illustrerat genom frågor som "vem är jag?". Vi kunde även se att kvinnorna degraderade sin identitet till endast "någon", "ingen" eller "objekt" samt att identiteten övergick allt mer från att överensstämma med deras egna jag till att överensstämma med omgivningens förväntning.

Resultatet i vår studie visar att kvinnornas upplevelser av prostitution påverkade dem så pass mycket att de började förknippa sina identiteter med prostitution och den stigma och fördomar som föreligger kring det. Även om vi har redovisat att det socialpsykologiska perspektivet förklarar att identiteten är föränderlig, anser vi att det blir svårt för dessa kvinnor att komma ifrån identiteten som prostituerade eftersom förändringen av identiteten sker utifrån reaktioner

och bemötande från omgivningen. Fallet kan vara så att omgivningens respons inte går hand i hand med vad individens förväntningar är under processen att förändra sin identitet. Det vill säga, om kvinnorna arbetar på att komma ifrån stämpeln som prostituerade, men hela tiden blir fortsatt behandlade eller bemötta som en prostituerad blir omskrivningen av identiteten betydligt svårare. De behöver bekräftelse från omgivningen i sin förändring. Detta ser vi kan illustreras med följande citat från en av kvinnorna, Louise:

Jag inser att jag kan arbeta med min syn på mig själv, men om jag nu försöker att ta mig upp på samhällets steg, måste alla faktiskt inse att samhällsstegen i olika skeenden visar sig helt sakna stegpinnar (Eek, 2001, s. 113)

Stegpinnarna tolkar vi som metaforer av den stigmatisering kvinnorna stöter på i möten med andra, samt bristen på stöd från omgivningen och samhället. Vilket är varför vi anser vår forskning på ämnet viktig, då ökad kunskap om effekterna på identiteten i relation till prostitution kan vägleda i det sociala arbetet som krävs kring dessa individer.

När frågeställningarna ställdes i relation till genusperspektivet blev männens maktutövning gentemot kvinnorna tydligare. Genusperspektivet belyste begrepp som våld mot kvinnor, objektifiering och patriark vilket var ständigt närvarande under tiden kvinnorna befann sig i prostitution. Hirdmans (1988) genussystem och genuskontrakt gav en bättre förståelse i hur kvinnorna accepterade den förnedring och det våld de utsattes för, och att de till viss del även själva tog på sig skulden. När mannens hierarkiska ställning förstärks genom ett tydligt isärhållande av könen legitimeras männens agerande. Männens maktutövning legitimerades inte bara i att de själva fann sitt beteende rättfärdigat, även kvinnorna i berättelserna accepterade maktutövningen. Männens objektifiering av kvinnorna liknas i berättelserna som ett slags ägandeskap över kvinnorna samtidigt som kvinnorna hela tiden förhåller sig till sin roll som prostituerad utifrån männens förväntningar om den ideala prostituerade. Männens förnedrande bemötande blir senare något som kvinnorna internaliserar och för över till sin egen självbild, vilket också knyter an till identitetsperspektivet.

Då prostitution omfattar en större problematik än vad vi har tagit upp i vår studie så krävs omfattande kunskap för att kunna förbättra villkor och skyddsfaktorer för människor som är involverade i prostitution. Därför önskar vi i framtiden mer forskning kring vilka stödinsatser som bäst hjälper dessa individer. Vi vill även se mer forskning kring hur identiteten kan

påverkas olika under prostitutionen beroende på vilken bakgrund och självbild individen har med sig in i prostitutionen.

Avslutningsvis anser vi att det här kunskapsområdet borde få mer fokus i socialt arbete samt att diskussionen kring prostitution bör ändra riktning mot en mer rättvis samhällsdebatt, som tar hänsyn till den komplexitet som ämnet innefattar.

7 Referenslista

Blakey, J & Gunn, A. (2019) The “ickiness factor”: Stigma as a barrier to exiting prostitution.

Journal of Offender Rehabilitation 57(1): 1-24

DOI: [10.1080/10509674.2018.1549177](https://doi.org/10.1080/10509674.2018.1549177)

Boreus, K & Kohl, S. (2018) Innehållsanalys. I Boreus, K & Bergström, G (red.) *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur

Bryman, A (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Douglas, M. (1997) *Renhet och fara: en analys av begreppen orenande och tabu*. Nya Doxa

Eek, Louise (2001) *Spelat liv*. Stockholm: Atlas.

Folkhälsomyndigheten (2019) *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige 2017 – Resultat från befolkningsundersökningen SRHR2017*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/s/sexuell-och-reproduktiv-halsa-och-rattigheter-i-sverige-2017/> [Hämtat: 2024-05-02]

Goffman, E. (2020a) *Stigma, den stämplades roll och identitet*. Lund: Studentlitteratur

Goffman, E. (2020b) *Självframställning i vardagslivet*. Lund: Studentlitteratur

Hansen, M & Johansson, I (2022) Asking About “Prostitution”, “Sex Work” and “Transactional Sex”: Question Wording and Attitudes Toward Trading Sexual Services, *The Journal of Sex Research*, 60:1, 153-164

DOI: [10.1080/00224499.2022.2130859](https://doi.org/10.1080/00224499.2022.2130859)

Hirdman, Y (1988) *Genussystemet - Teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning*. Uppsala: Maktutredningen

Hofling, M & Milton, L (2022). *Berättar du så dödar jag dig*. Stockholm: Lind & Co.

Holmström, C (2008) Prostitution och människohandel för sexuella ändamål i Sverige: Omfattning, förekomst och kunskapsproduktion. I Holmström, C & Skilbrei, M (red.) *Prostitution i Norden – Forskningsrapport*. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet

Hulusjö, A (2013) A critical perspective on difference: ‘the prostitute’ and women with prostitution experience. *Nordic Social Work Research* 3:2, 176-184
DOI: [10.1080/2156857X.2013.809015](https://doi.org/10.1080/2156857X.2013.809015)

Immordino, G & Russo, F.F, (2015) Laws and stigma: the case of prostitution. *Eur J Law Econ.* 40: 209-223
DOI: [10.1007/s10657-015-9491-2](https://doi.org/10.1007/s10657-015-9491-2)

Jakobsson, N & Kotsadam, A (2009) What explains attitudes toward prostitution?
Working papers in economics. No:349
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/19728/gupea_2077_19728_4.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Jakobsson, N & Kotsadam, A (2010) Do laws affect attitudes? An assessment of Norwegian prostitution law using longitudinal data. *Working papers in economics*. No:457
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/22823/gupea_2077_22823_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Johansson, A. (2005). *Narrativ teori och metod: med livsberättelsen i fokus*. Lund: Studentlitteratur.

Kotsadam, A & Jakobsson, N (2012) Shame on you, John! Laws, stigmatization and the demand for sex. *European Journal of Law and Economics*. 37:3, 404
DOI: [10.1007/s10657-012-9339-y](https://doi.org/10.1007/s10657-012-9339-y)

Lindqvist, E. (2013). *Ängeln på Malmskillnadsgatan*. Stockholm: Libris AB.

Mattsson, T. (2021). *Intersektionalitet i socialt arbete. Teori, reflektion och praxis*. Gleerups Utbildning.

Månsson, S-A. (2012) Kön, sexualitet och socialt arbete - återblick på ingången till ett forskningsfält. *Socialvetenskaplig tidsskrift*. 2: 116-132

DOI: <https://doi.org/10.3384/SVT.2012.19.2.2451>

Månsson, S-A. & Hedin, U.-C. (1999) Breaking the Matthew Effect – on Women Leaving Prostitution. *International Journal of Social Welfare*, 8: 67-77.

DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-2397.00063>

Robertson, A. (2018) Narrativanalys. I Boreus, K & Bergström, G (red.) *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur

Sallman, J. (2010). Living With Stigma: Women's Experiences of Prostitution and Substance Use. *Affilia*, 25:2, 146–159.

DOI: <https://doi.org/10.1177/088610991036436>

Sanders, T. (2005) 'It's Just Acting': Sex Workers' Strategies for Capitalizing on Sexuality. *Gender, Work & Organization*, 12, 319-342.

DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-0432.2005.00276.x>

Scaramuzzino, G. (2014). *Sexsäljares och sexköpares kollektiva handlande på internet: en svensk "fuckförening"?* Växjö: Linnaeus University Press

Stier, J. (2019) *Identitet - Ett socialpsykologiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*.

https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf (Hämtad 2024-05-02)

Widerstedt, H & Milton, L (2021) *Till mina torskar: mitt liv på Berlins sexklubbar*. Stockholm: Lind & Co